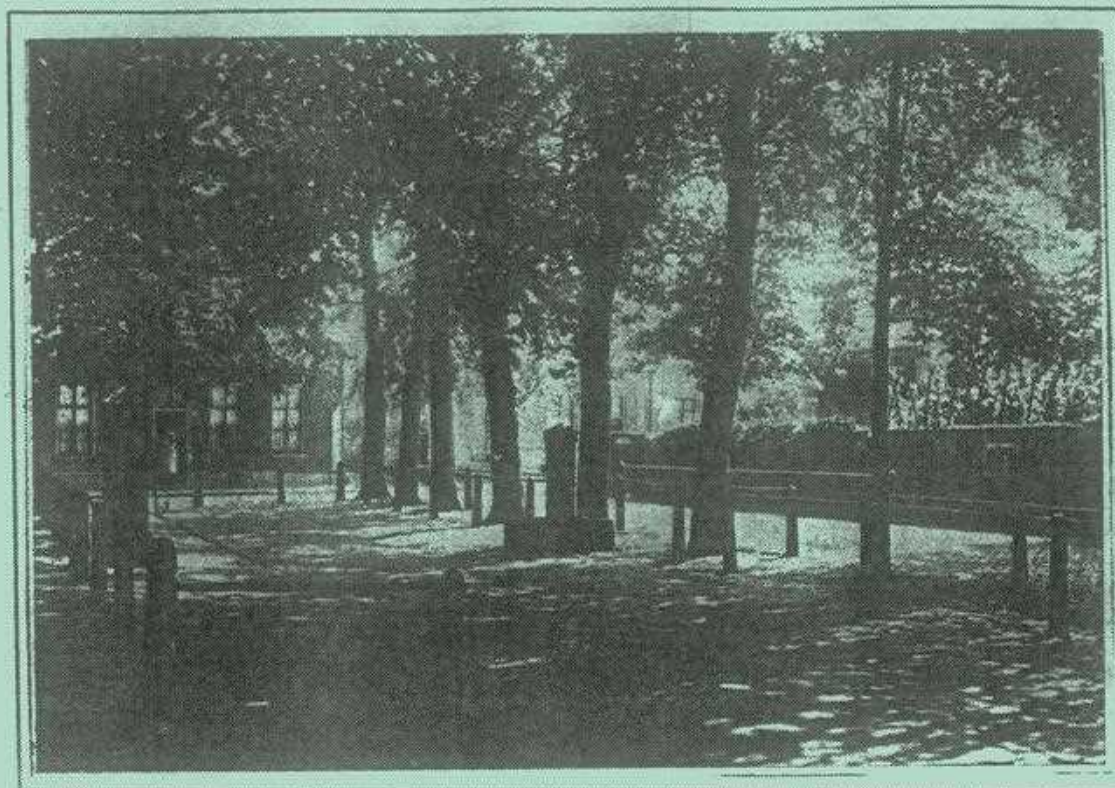

DE LICHTE VOORDE

PERIODIEK VAN DE
VERENIGING VOOR OUDHEIDKUNDE TE LICHTENVOORDE

M A R K T T E L I C H T E N V O O R D E

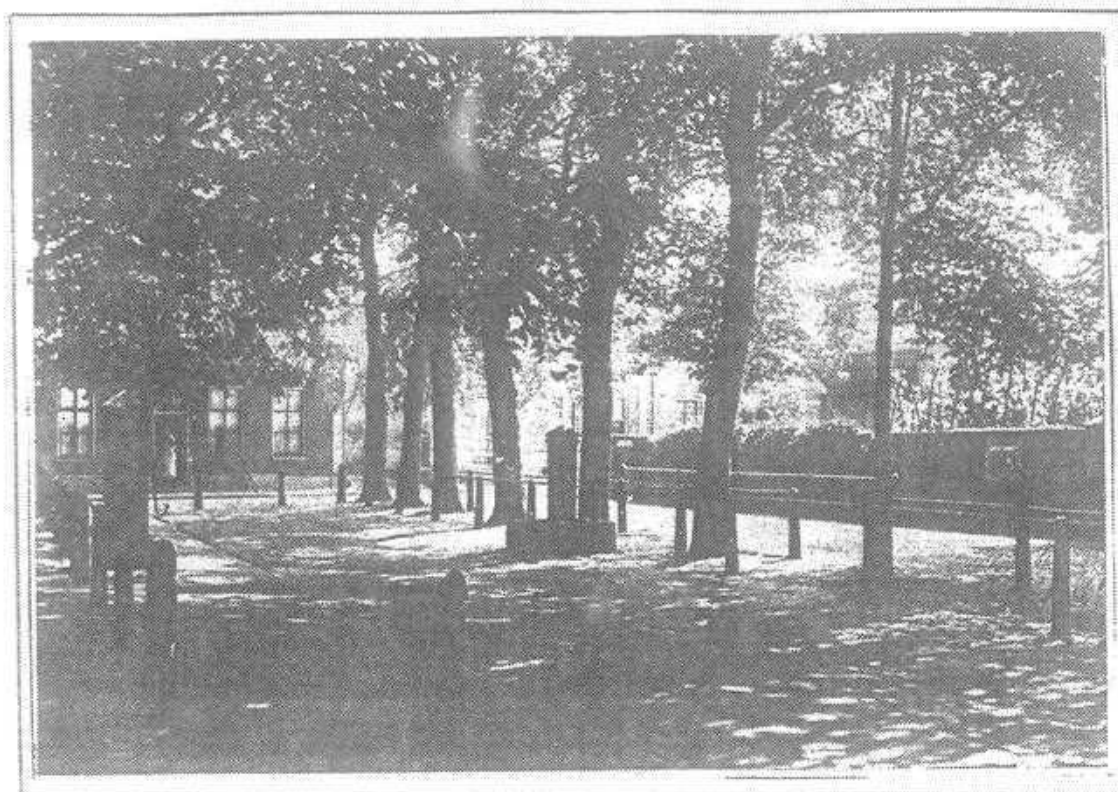
No. : **22**

December 1990

DE LICHTE VOORDE

PERIODIEK VAN DE
VERENIGING VOOR OUDHEIDKUNDE TE LICHTENVOORDE

MARKT TE LICHTENVOORDE

Afdrukken met Raster
op foto. / foto stand + donkere horizon

Vo.: 22

December 1990

de lichte voorde

periodiek van de
vereniging voor oudheidkunde te lichtenvoorde

MARKT TE LICHTENVOORDE

No.: 22

December 1990

Inleiding

Het doet ons genoegen U weer een nieuwe editie van "De Lichte Voorde" te kunnen aanbieden.

Veel aandacht is er besteed aan de uiterlijke verzorging van deze jaarlijks terugkerende periodiek. Wij hopen, dat ook de inhoud de toets der kritiek kan weerstaan en U deze met interesse zult lezen.

Doch evenals vorig jaar blijft de steeds weer terugkerende zorg van de redactie: "het verkrijgen van goede artikelen". Wij vragen dan ook dringend aan alle leden en belangstellenden om ons materiaal te leveren over het verleden van Lichtenvoorde en of de Achterhoek.

Dank wordt gebracht aan hen, die nieuwe bijdragen voor deze periodiek mochten sturen.

Als bestuur hebben wij gedacht, dat het een goede zaak is reeds in een vroeg stadium de agenda van geplande activiteiten voor het komende jaar samen te stellen en te publiceren.

Een korte samenvatting hiervan vindt U hierna. Wilt U deze data vast in Uw agenda opnemen, zodat U niet tot Uw spijt verstek moet laten gaan.

U allen wordt een voorspoedig 1991 toegewenst namens het bestuur van de Vereniging voor Oudheidkunde te Lichtenvoorde.

De Redactie.

EVENEMENTEN 1991

17 Januari 1991

Lezing door John Thoben.
Onderwerp: De duitse plaats Mettingen.
Geboorteplaats van o.a. Brenninkmeyer
(C en A) - Voss etc.

14 Maart 1991

J A A R V E R G A D E R I N G
gevolgd door een
Dialezing over Oud-Lichtenvoorde.
Uit de collectie van Vincent Wekking.

28 April 1991

Bezoek aan het instituut Bronbeek te Arnhem.
In dit museum worden veel zaken getoond uit
het voormalig Nederlands Oost-Indie.

Najaar 1991

Lezing door Wilhelm Elling uit Vreden
over het gebruik van hardplaten in vroeger
tijden.

Ter gelegener tijd ontvangt U nader bericht over aanmelding.
Kosten van deelname etc.

AVONDJE STAMBOOMONDERZOEK

Op dinsdag 16 januari 1990 werd in zaal "de Koppelpaarden" een avond georganiseerd met als thema "Stamboomonderzoek".

De lezing werd verzorgd door de heren Vos en Tap, resp. voorzitter en vice-voorzitter van de Vereniging van Oudheidkunde te Lichtenvoorde.

De heer Vos opende de avond met een welkomstwoord aan de 23 opgekomen belangstellenden en presenteerde hen een kopje koffie. Daarna gaf hij een overzicht van het gebodene voor die avond en introduceerde de heer Tap als spreker voor het gedeelte vóór de pauze.

Deze gaf, vanuit zijn eigen ervaringen, opgedaan tijdens het onderzoek naar zijn familiestamboom, een overzicht van de bronnen voor stamboom informatie. Samen met een indeling in tijdvakken, waarin de diverse bronnen een rol gespeeld hadden. Verder vertelde hij waar men de informatiebronnen uit de verschillende tijdvakken kon vinden en welke problemen men daarbij kon tegen komen.

Ook gaf hij veel aanvullende informatie en liet hij een scala aan formulieren zien. Zowel bron-formulieren als wel formulieren, die dienden voor het vast leggen van de verzamelde familie-gegevens.

Vragen en opmerkingen waren er legio. Deze werden tijdens en na de lezing beantwoord. Tijdens de pauze kon men neuzen in de meegebrachte documentatie.

Na de pauze was het de beurt aan de voorzitter, de hr. Vos. Deze is ook de schrijver van het boek "Kerkhistorie in het hart van de Achterhoek", Harreveld-Zieuwent-Mariënvelde.

Op deze avond vertelde hij over zijn ervaringen opgedaan tijdens zijn speurtocht in het verleden, naar de stamboom van de familie Vos(ch), stammend uit het Zieuwentse.

Naar aanleiding van dit onderzoek had hij een aantal jaren geleden het boekje uitgegeven: "Voss-Vosch-Vos, 1470-1970". Hij gaf een levendige voorstelling van de problemen, die hij was tegengekomen. En van de verrassingen, die hem bij zijn speurtocht ten deel waren gevallen.

Die mensen onder zijn gehoor, die bekend waren in zijn geboortestreek gaven tijdens zijn betoog blijken van herkenning en reageerden enthousiast op zijn opmerkingen.

Tegen 22.45 werd met een dankwoord van de voorzitter volgens plan de avond afgesloten. Ook al waren er nog genoeg onderwerpen van gesprek. Er werd dan ook nog enige tijd nagepraat.

Al met al een zeer geslaagde avond. Voor potentiële belangstellenden een gemis, dat zij helaas verstek moesten laten gaan.

G.J.A.Eppingbroek.

BEELDEN UIT DE OUDE ACHTERHOEK
BIJ DE OUDHEIDKUNDIGE VERENIGING LICHTENVOORDE

Op dinsdag 20 maart 1990 hield de vereniging haar jaarlijkse algemene ledenvergadering in Hotel de Koppelpaarden. Aansluitend hierop twee klankbeelden, waarbij iedere belangstelling welkom was.

De avond begon om 20.00 uur met de algemene ledenvergadering. Ca 30 personen waren hierbij aanwezig.

De voorzitter, de hr. A.J.Vos hield na zijn welkom eerst een inleiding, waarbij hij aangaf dat er ondanks het feit, dat er volgens rooster geen aftredende bestuursleden waren, er toch twee personen waren, die om persoonlijke redenen afscheid moesten nemen van hun functie.

Dit waren mevr. A.E.M.Kuiper, die na een secretariaatsperiode van 2,5 jaar wegens vertrek naar elders haar taak moet beëindigen en onze langjarige penningmeester, de hr. J.F.W.Buijnink, die vanwege zijn leeftijd en gezondheid zich gedwongen zag er een punt achter te zetten.

De voorzitter ging in op de vele verdiensten van de hr. Buijnink voor de vereniging, als mede-oprichter(28-10-1971), samen met de heren van Tongeren en Kok. Penningmeester vanaf het eerste uur, heeft hij zich altijd samen met zijn gezin met hart en ziel ingezet voor het wel en wee van de vereniging. Hij was ook samen met de heren v.d.Velden, Eiting, Kruip, Meijerink, Bovenga en vooral pater Reinders betrokken bij de uitgifte van de eerste periodieken.

Steeds heeft hij voor een financieel gezonde toestand gezorgd. Ook was hij erg begaan met "het oude" in Lichtenvoorde en zette zich er voor in dit te behouden. Zo restaureerde hij samen met zijn familie het in hun bezit zijnde oude Richtershuis, (het Hof) stammend uit 1702.

Nu, na ruim 18 jaar gaat hij zich dan wat minder bezighouden met "zijn" oudheidkundige vereniging en zal het penningmeesterschap worden overgenomen door de hr. G.J.A.Eppingbroek.

De voorzitter wenste hem nog vele gelukkige jaren toe samen met zijn familie.

Als blijk van waardering werd de hr. Buynink aangeboden het ERE-LIDMAATSCHAP VAN DE VERENIGING VOOR OUDHEIDKUNDE TE LICHTENVOORDE en tevens een geschenk.

Volgens de vereniging moest dit iets worden, dat actueel was, bestaand en blijvend van aard, een lust voor het oog, vol herinnering, oud en toch nieuw.

Dit werd gevonden in een "DRIELUIK", bestaande uit een drietal foto's van recente datum (Foto Wekking), gevat in een eikenhouten lijst, voorstellende:

- Het vroegere Richtershuis, het Hof uit 1702
- De Ned.Herv.Johanneskerk uit 1648
- Het patriciershuis Huize Buynink uit 1900
(zijn eigen woning)

De vertrekkende kon zelf niet aanwezig zijn. Daarom werd het geschenk hem door het bestuur thuis aangeboden, direct na de vergadering.

Tijdens de vergadering kreeg nu Mevr. Buynink een bos bloemen aangeboden, als blijk van waardering voor het vele werk, dat zij samen met haar man gedaan had.

Overhandiging van het geschenk aan de hr. Buynink.

Ook werd mevr. Kuiper voor het vele en moeilijke werk dat zij in de 2,5 jaar van haar secretariaat voor de vereniging verricht heeft, met een wel wat korter, maar niet minder gemeend woord dank gebracht. Ook zij kreeg een afscheidsgeschenk in de vorm van een boekenbon en een bos bloemen.

Hierna was de bestuursverkiezing aan de orde. Als nieuwe secretaris werd met algemene stemmen gekozen de heer Th.Hulshof uit Lichtenvoorde.

De vergadering ging verder met het voorlezen van het jaarverslag en het financieel verslag door de wnd.secretaris, de hr. Eppingbroek, beide verslagen werden goedgekeurd.

Ook werd met goedkeuring van de Alg.Ledenvergadering besloten tot oprichting van een archeologische Werkgroep. Als coördinator treedt op de hr. Godfried Nijs jr. Adspirant-leden kunnen zich tot hem wenden of tot de secretaris van de vereniging.

Daar er geen punten voor de rondvraag waren sloot de voorzitter onder dank de algemene ledenvergadering.

Hierna werd een korte pauze gehouden. Tijdens deze pauze vulde zich de zaal, zodat, toen de klankbeelden begonnen de zaal zo goed als vol was.

Als eerste werd vertoond het klankbeeld "Rembrandt van Rijn", samengesteld door de hr. Fons Rouwhorst uit Vorden en Wilfried Temming uit Aalten. Het klankbeeld werd ingesproken door Ben Ubbink uit Lichtenvoorde. Het werd vertoond op een groot doek van 3x3,5 meter.

Het was een prachtige dia-serie, zeer sober en stijlvol ingesproken, welke een gevoelvol beeld schetste van de levensomstandigheden in onze streken nu 75 to 100 jaar geleden. Het gaf een beeld van het leven in en om de boerderij en van het werk op het land in een groot aantal facetten. In beide series kwamen beelden naar voren van het harde werken en het weinige, dat het opleverde.

Ook over deze lezing was het publiek zeer enthousiast en vol waardering.

De voorzitter kon dan ook bij zijn afsluiting en dankzegging aan de bringers van al dit moois, met recht zeggen, dat het een zeer geslaagde avond was.

G.J.A.Eppingbroek.

BEZOEK AAN HET KASTEEL TE RUURLO

Dinsdag 16 Oktober 1990 ging de Oudheidkundige Vereniging Lichtenvoorde op excursie naar het kasteel te Ruurlo.

Om half acht 's-avonds was het verzamelen geblazen in de slottuin voor het groot aantal belangstellenden. Ruim 50 personen waren aanwezig, waaronder een twintigtal gasten.

Begonnen werd met een uiteenzetting door de burgemeester van Ruurlo, de heer J.Ordelman, in de fraaie raadszaal van het als gemeentehuis fungerende kasteel.

In een onderhoudend verhaal zette hij uiteen, hoe de gemeente eigenaar was geworden van dit kasteel. Hoe men tot de restauratieplannen was gekomen en hoe het gebouw als gemeentehuis werkte.

Met enthousiasme werd gewezen op de goed geslaagde poging van de restauratiebouwers het oude te behouden in combinatie met moderne verbeteringen.

Door de heer A.J.Vos, onze voorzitter werd dank uitgesproken voor de bereidwilligheid 's-avonds deze excursie mogelijk te maken en werd een fles geestrijk Lichtenvoords vocht, de Keienbitter, aangeboden.

Daarna ging de groep een en ander met eigen ogen bekijken. Van de bovenverdieping met de afdeling financiën, tot de kelder, waar vroeger de keuken was en thans sociale zaken gehuisvest is. Onderweg werd telkens gewezen op de specifieke bijzonderheden van elk vertrek. Daar het al donker was konden we niet de buitenkant bekijken.

Dit werd goedge maakt met een dia-klankbeeld, dat ons werd aangeboden onder het genot van een kopje koffie in café restaurant "de Lui-fel" aan de Dorpsstraat te Ruurlo.

In dit klankbeeld werd ons getoond wat er allemaal veranderd en hersteld moest worden aan het kasteel, voordat het in zijn huidige staat in gebruik genomen kon worden. Gelukkig, dat beschadigingen, die veelal tijdens de Duitse bezetting plaatsgevonden hadden weer geheel hersteld konden worden. Maar ook de tand des tijds had zijn tol geeist en dat vergde soms ingrijpende verbouwingen.

Samenvattend kan men wel zeggen, dat de belangstellenden met aandacht al het gebodene bekeken hebben en met een voldaan gevoel weer terug keerden naar Lichtenvoorde.

A.W.M.Polders.

VERENIGING VOOR OUDHEIDKUNDE LICHTENVOORDE
BRACHT BEZOEK AAN BURCHT BENTHEIM

Op Zondag 20 Mei 1990 werd door de Vereniging voor Oudheidkunde te Lichtenvoorde een excursie gehouden in Bentheim.

Door ongeveer 25 leden werd een bezoek gebracht aan de burcht. De bezichtiging van de burcht vond plaats onder leiding van een gids, die interessante informatie verschafte omtrent het ontstaan van de burcht. Een wandeling op de binnenplaats en een bezoek aan de diverse gebouwen van de burcht, brachten ons terug in de tijd van de middeleeuwen.

Tijdens de rondleiding kwamen we terecht boven op de burchtmuur, wat ons een fraai uitzicht bezorgde over het slotpark, het Bentheimerbos en de wijde vlakten van het Emsland. Bij helder weer kon men op Nederland kijken en Enschede zien liggen.

Van het hoogste punt naar het laagste punt namelijk de kerker, kon iedereen een blik werpen in de 12 meter diepe put, waar in vroeger tijden de gevangenen alleen op water en brood werden bediend.

In een van de hoofdgebouwen was een museum gevestigd met vondsten rond de burcht en schilderijen van de burcht. Tevens zagen wij dat ons vorstenhuis "Oranje" nauwe betrekkingen had met de bewoners van de burcht Bentheim. Fotomateriaal van Koningin Emma, Koningin Wilhelmina en Koningin Juliana was talrijk aanwezig.

Momenteel bewonen er twee generaties de burcht, de huidige eigenaar woont op het hoofdgedeelte, terwijl zijn neef (de erfgenaam) ook op de burcht woont en wel aan de zijvleugel.

Aan het eind van de rondleiding werd nog een bezoek gebracht aan de Katharinenkirche, die als burchtkapel fungeerde. Te zien waren talrijke in steen gehouwen werken uit Bentheimer zandsteen uit verschillende periodes.

Hierna werd er een uurtje gepauzeerd, onder genot van een kopje koffie en/of een wandeling door het slotpark.

Om 14.30 uur bezocht de groep het Kreismuseum van Bentheim. In dit museum kon men van alles vinden op het gebied van stenen en de geschiedenis van het ontstaan van onze aarde. Verder was te bezichtigen een model van een boortoren en in kaart gebrachte gebieden van olie en gaswinning in het gebied rond Bentheim. In dit museum waren tevens ondergebracht diverse werktuigen, die gebruikt waren bij het zoeken naar olie en gas.

Met het doorlopen van het laatste gedeelte door dit museum, o.a. een oud gedeelte van een Bentheimer boerderij werd deze boeiende dag afgesloten en werd door onze voorzitter, dhr. A.C.Vos iedereen bedankt voor de belangstelling en wenste een ieder een goede tocht naar huis terug.

Th. Hulshof.

DE BURCHT

(een kort historisch overzicht)

Voor het eerst vermeldt, volgens oorkonde in 1116; In de Annalisto Saxo bevindt zich een bericht over de verwoesting van de burcht door Lothar van Saksen.

We betreden de burcht door de benedenpoort: een tongewelf uit de 12e eeuw. In de inrijpoort rechts en links een dichtgemetselde deur. In de muren verschillende tekens-kruizen, wielen, heksenvoet, Christusmonogram (IHSV). Boven het gewelf de vroeger als rechtszaal van het hof gebruikte bovenverdieping uit de latere tijd. (oorkonde

van 9 november 1524).

We klimmen verder bergopwaarts door de slottuin: In de noordmuur bevindt zich de uitvalpoort, die direct in het slotpark leidt. Voor ons de toren van de Katharinekapel, die boven het oorspronkelijke laat-romaanse, vierkante koor gebouwd is. Tussen de toren aan de rechterkanten de links tegenoverliggende muur, de zgn. "Bögelbahn" bevond zich vroeger de binnenpoort, die in 1795 door de Fransen werd verwoest.

We komen nu bij de hoofdpoot, wiens tongewelf uit de laat-romaanse tijd, de prachtige facade van de bovenverdieping uit de Renaissance stamt.

Nu bevinden wij ons op het bovenste burchtplein: rechtuit valt onze blik op de Kroonburcht, zo genoemd naar de opbouw der schoorstenen uit zandsteen in de vorm van gravenkronen. Het tot in de romaanse tijd terugdaterende bouwwerk verkreeg tegen het einde van de vorige eeuw (ca 1880) zijn nieuw-gothisch uiterlijk. Hier bevinden zich de privé vertrekken van de vorstelijke familie. O.a. ook de Ridderzaal en de zgn. Ernst August kamers. De Kroonburcht is niet toegankelijk.

Boven over de burchtmuur en de hoofdpoot bereiken wij de Kruittoren: Dit kolossale bouwwerk uit de tijd van het ontstaan van het burchtcomplex is na een periode van voortschrijdend verval rond de wisseling van de 15e naar de 16e eeuw, door graaf Everwijn II weer hersteld. De eens spitse hoektorentjes kregen hun huidige vorm, net als de andere kleine torentjes in de burchtmuur. Dit vanaf het einde van de 18e eeuw. In de toren bevindt zich het met legenden omweven burchtverleden.

Nadat wij een trap zijn afgegaan in westelijke richting zien we rechts de beroemde "Herrgott van Bentheim". Dit plastiek van steen uit de 11e eeuw is wel 'n van de oudste christusafbeeldingen in het noorden van Duitsland. Zij toont Christus in typisch romaanse, opgerichte houding met overblijfselen uit het heidense tijdperk der Saksen.

Nadat we over nog een trap weer op het burchtplein zijn aangekomen, gaan we naar het nieuwe woonhuis, het jongste gebouw van de burcht, gebouwd volgens ontwerpen van de bouwmeester Schlaun, voorbij. Beneden bevonden zich vroeger de paardestallen, op de tussenverdieping (Mezzanin) de kamers van de dienstboden en op de bovenverdieping de woonruimtes van de heer des huizes met een prachtige ligging op het zuiden.

Intussen hebben we de ingang tot de ronde toren bereikt: Dit is net als de Kruittoren een zeer oud bouwwerk, dat vroeger eveneens verdedigingsdoeleinden diende. De toren heeft eveneens rond de wisseling van de 15e en 16e eeuw een vernieuwing ondergaan. Door het uitbouwen van woonruimte op de bovenste verdieping uit puur tactische betekenis.

Op de benedenverdieping (de zgn. Paardemolen) en kelderverdieping (de zgn. Pijnigkamer). Beide verdiepingen zijn als geschutstellingen uitgebouwd, die gedeeltelijk eigen schoorstenen voor de kruitdamp hebben. De bovenste stelling diende tegelijkertijd als voorraadkamer en om koren te verwerken. In de benedenverdieping werden volgens overlevering ook "pijnlijke verhoren" afgenomen.

De Katharinenkirche gaat terug naar het begin van de 16e eeuw. Rond 1600 moesten de romaanse vormen wijken voor gotische. In de zestiger jaren van deze eeuw kreeg de kerk een restauratie. Een houten galerij werd bijgebouwd. Vanaf 1415 burchtkapel, werd de kerk in 1544 Luthers. Vanaf 1767 niet langer meer gebruikt als kerk. Sinds de laatste restauratie wordt het gebouw gebruikt als museum. Opmerkelijk zijn de uit Bentheimerzandsteen gehouwen werken.

HOE BEKEND IS DE PRINS?

Onderstaande tekst, waarvan afschrift in het bezit van de redactie van "het Hoenderboom", tijdschrift van de Oudheidkundige Vereniging "Zuwent", werd beschikbaar gesteld aan de redactie van "De Lichte Voorde", periodiek van de Vereniging voor Oudheidkunde te Lichtenvoorde.

Vergadering van den Raad der gemeente Lichtenvoorde op Zaterdag 21 Juli 1934, des voormiddags kwart over negen.

Voorzitter, A.J. van de Laar, burgemeester.

Secretaris, B.L.A.M.Veldman, waarnemend.

Aanwezig de leden J.A.Hulshof, B.Wopereis, J.Doppen, H.G.Hulshof, B.G.Doppen, H.A.Boekelder, A.Ravesloot, J.A.de Graaf, B.Hogenkamp, R.Th.Liesting, J.H.Gunnewijk, J.B.klein Gunnewiek, A.v.Westerhuis.

DE VOORZITTER opent de vergadering en spreekt, ter herinnering van het overlijden van Z.K.H. den Prins, de volgende rede uit, welke door de leden staande wordt aanhoord :

"Wie had kunnen vermoeden dat binnen een tijdsverloop van 4 maanden het Koninklijk Huis en het Nederlandsche Volk zoozeer zouden worden beproefd."

"Prins Hendrik is niet meer."

"Dit verscheiden is tragisch en ontroert door het onverwachte".

"Zoo U weet lag de arbeid van den Prins in werken van menschlievelheid en opvoeding. Wij denken hier aan de padvinderorganisatie; zijn arbeid voor het reddingswezen en vooral zijn arbeid voor het Nederlandsche Roode Kruis".

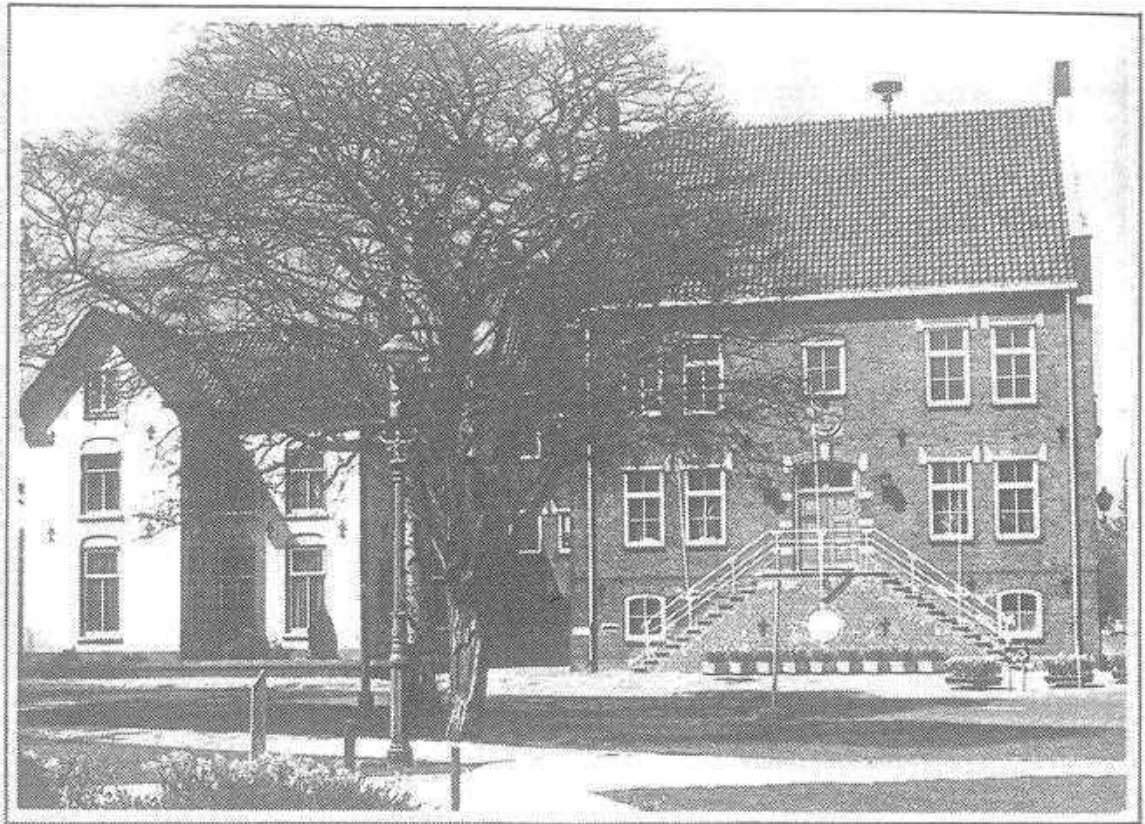
"In zijn hoedanigheid als Voorzitter van het Nederlandsche Roode Kruis bezocht Hij den 2 Juli 1927 deze gemeente om Zijne deelneming te betuigen in de ramp die de gemeente en hare inwoners had getroffen".

"Ik herinner mij, hoe Z.K.H. de stormrampslachtoffers moed en vertrouwen insprak door toezeggingen tot herstel van de geleden schade. Hoe Z.K.H. Zijn gemoedelijkheid niet verloor ten huize van de familie G.E. Smeenk, D.115., -toen de vrouw des huizes den Prins niet kende, Z.K.H. voor haar in postuur ging staan en vroeg of zij hem nu kende en toen zulks nog niet het geval was, Zijn hoed afzette en Zijn vraag herhaalde. Daar vrouw J.M.Smeenk, geb. Nahuis den Prins der Nederlanden nog niet herkende, maakt deze zichzelf bekend."

"Van dit voorval had Z.K.H. veel genoeg en de Prins uitte Zijn verwondering tegenover mij, dat, ondanks de talloze beeltenissen in verschillende illustraties, er toch nog personen werden gevonden, die Hem, den Prins op het eerste gezicht niet herkenden".

"Waar verschillende dagbladen dikwijls de vriendelijke en tegemoetkomende persoon van Prins Hendrik naar voren brengen, meen ik dit staaltje van gemoedelijkheid, dat ik zelf heb bijgewoond, niet langer aan de vergetelheid te moeten onttrekken".

"Zijn nagedachtenis blijve bij ons in hooge eere".

Gemeentehuis Lichtenvoorde anno 1990

BOUW VAN HET EERSTE GEMEENTEHUIS

In 1880 werd de eerste steen gelegd voor het gemeentehuis aan de voormalige Keistraat, thans Raadhuisstraat. De voormalige behuizing aan de Korte Rapenburgerstraat bleek te klein te zijn.

Burgemeester J.A. van Basten Batenburg stelde de nieuwbouw van een gemeentehuis voor samen met een woning voor de plaatselijke huisarts.

In de notulen van de gemeenteraad van april 1880 wordt nader omschreven hoe men dacht een en ander te realiseren.

"Een gemeentehuis en eener woning voor den gemeentegeneesheer, op een perceel uitmakende het zuid-oostelijk einde daarvan gelegen op de Burger Esch voor het einde der Keistraat, aan den Kunstweg naar Varsscheveld en zulks voor de somma van f 2200,- Dit bedrag had betrekking op de aankoop van de grond. Grond, die eigendom was van A.A.M. ten Bosch.

De bouw werd uitgevoerd door aannemer Siebelder voor de somma van f 7200.-Hiermee vergeleken was de grond vrij duur. Voor de inrichting van het gemeentehuis werd f 2300,- beschikbaar gesteld.

Aan Gedeputeerde Staten werd op 26 juli 1880 toestemming gevraagd, die reeds op 4 augustus 1880 verleend werd.

RESTAURATIE VAN HET GEMEENTEHUIS in 1905

Dat de zorg voor een in goede staat verkerend gemeentehuis de steeds weer terugkerende zorg van onze vroede vaderen heeft, blijkt uit meerdere gemeenteraadsverslagen in de loop van deze 20e eeuw.

Het volgende verslag uit 1905 geeft ons een indruk van de raadsbeslissingen aan het begin van deze eeuw.

Gemeentehuis Lichtenvoorde anno 1900

Als punt 3a op de agende van de gemeenteraadsvergadering van 5 september 1905 staat vermeldt: "Vernieuwing en Verbouwing van het gemeentehuis".

— "De Voorzitter zegt, dat zoo als op het convocatiebiljet is vermeld, ook aan de orde is: "de verbouwing van het gemeentehuis". Hij twijfelt niet, of de heeren zullen het wel met hem eens zijn, dat deze verbouwing noodzakelijk is. Het komt hem echter gewenscht voor, die noodzakelijkheid nader aan te toonen, waarom spreker voor de verbouwing de navolgende redenen wenscht aan te voeren:

- a. de slechte toestand van het dak; deze is van dien aard, dat algeheele vernieuwing noodig is.
- b. de trap voor het gemeentehuis dient opnieuw gemetseld te worden, wijl de steenen dreigen los te gaan. En speciaal wijl de leuning zóó los zit, dat ze gemakkelijk omver gedrukt kan worden. Hetgeen vooral voor kinderen, die de trap dikwijls als speelplaats gebruiken, gevaarlijk is.
- c. tengevolge van het verzakken van de trap loopt de regen er langs en maakt de muur der Ontvangerskamer geheel vochtig.
- d. de gevangenissen voldoen niet aan de gegeven voorschriften en moeten daarom geheel worden veranderd.
- e. het is niet gewenscht, dat het geheele archief op de Secretarie bewaard blijft; daarvoor is eene afzonderlijke kamer noodig, wijl de stukken ter Secretarie te veel door het stof te lijden hebben. En dit vooral voor die stukken, welke jaren lang moeten bewaard blijven, hoogst nadeelig is.

De Voorzitter zegt dit punt met den architect te hebben besproken en deze zorg zou dragen, dat geen ernstige stoornis in die werkzaamheden zou voorkomen. Mocht intusschen soms eenige dagen van de dokterswoning gebruik moeten worden gemaakt, dan zal dit misschien met den huurder wel gevonden kunnen worden.

-----De discussie wordt op een extra gemeenteraadsvergadering dd. 22 september 1905 voortgezet.-----

Op uitnodiging van den Voorzitter, woont den heer J.J.Post, architect te Winterswijk deze vergadering bij.

De Voorzitter zegt, dat zooals de heeren uit de convocatie-biljetten gezien hebben, krachtens art.42 der gemeentewet eene spoed eischende vergadering is belegd met het oog op de aanbesteede verbouwing van het Gemeentehuis. Burgemeester en Wethouders achten het wenschelijk, dat tot deze verbouwing zoo spoedig mogelijk wordt overgegaan, waarom de voorgeschreven termijn voor de verzending der biljetten niet in acht genomen kan worden.

Spreker deelt thans den uitslag der aanbesteding mede en zegt, dat mitsdien de laagste inschrijver is: J.M.te Dorshorst, alhier, voor de som van f 3800,- De eerste begrooting was f 2800.-;zoodat dus thans f 1000,-hooger is ingeschreven, hetgeen echter hoofdzakelijk het gevolg is van de inrichting der benedenverdieping tot concierge-woning. Van meerder schilderwerk, het onderzoeken en opnieuw aanbreng-en van den bliksemafleider enz.

Met het oog hierop vermeenden Burgemeester en Wethouders goed te doen vóór de eventueele gunning het gevoelen van den Raad te vernemen. Nog wijst spreker erop, dat de klok van het postkantoor, waaraan het publiek thans weinig heeft, in den nieuwen voorgevel van het Gemeentehuis zal worden overgebracht, hetgeen ook verhooging der uitgaven mede brengt.

Volgens de thans door den architect Post gemaakte begrooting is de laagste aanneemsom ruim f 200,- beneden de raming. Rekent men verder, dat de woning aan huur ca f 60,- zal kunnen opbrengen,dan wordt mitsdien van een kapitaal van f 1500,- à 4 % rente getrokken. Zodat de verbouwing nog slechts f 2300,- kost.

Namens Burgemeester en Wethouders wenscht Spreker op grond van een en ander voor te stellen, aan den laagsten inschrijver het werk te gunnen.

De heer H.F.J.Hulshof vraagt, of het platte dak wel goed zal staan: naar zijn oordeel lijkt het min of meer gedrukt.

De architect (wien het woord verleend wordt) zegt, dat platte daken het nieuwste is van hetgeen tegenwoordig gebouwd wordt. Ook uit een oogpunt van sierlijkheid is door hem op de teekening een plat dak aangegeven.

De voorzitter zegt, dat naar zijne meening als gevolg van de ballustrade en het "torentje" in het midden van dien gevel het platte dak niet te zeer in het oog valt. Volgens de teekening staat het z.i. zeer goed. Doch gewoonlijk is de teekening mooier dan de werkelijkheid. De heer H.F.J.Hulshof zou nog aan eene "rechte" stoep voor het gemeentehuis de voorkeur gegeven hebben. Wat het platte dak betreft, hij heeft meerdere malen woningen met dergelijke daken gezien, doch kan ze niet mooi vinden.

Op verzoek van den Voorzitter geeft de heer Post nog eenige nadere inlichtingen, waarna met algemene stemmen besloten wordt Bur-gemeester en Wethouders te machtigen, de verbouwing van het gemeentehuis overeenkomstig het bestek en de teekening te gunnen aan J.M. te Dorsthorst, timmerman alhier voor de som van f 3800,-

DE KERCKESPRAECKEN OF AFKONDIGINGEN
van de jaren 1635 tot 1648

door H.Kruij, Aalten.

Nadat Lichtenvoorde aanvankelijk een Rentamt van Borculo was werd het in het jaar 1616 een zelfstandige Heerlijkheid. Het had dus een eigen bestuur en gerechtigheid.

Sinds het jaar 1628 was Heer George Ernst, graaf van Limburg-Bronckhorst eigenaar en Heer van Lichtenvoorde en omdat hij vele bezittingen had bewoonde hij nooit het kasteel te Lichtenvoorde. Hij verbleef steeds op het Huis Wisch of op de Wildenberg. Het bestuur van de Heerlijkheid Lichtenvoorde liet hij over aan zijn Ambtsman/Richter Henricus Baurman, die op het kasteel zijn ambtshuis had.

Het huidige Richtershuis was oorspronkelijk het zgn. "Bouwhuys" of boerderij van het kasteel. Het werd rond 1700 verbouwd en bewoond door de toenmalige Richter Christiaan Stumph en zijn vrouw Maria van Liemen, zoals ook blijkt uit hun wapenstein boven de deuringang.

De Ambtsman/ Richter Henricus Baurman had te zorgen voor de goede gang van zaken en binnen de Stad en in de Heerlijkheid en dat alles niet altijd geheel vlekkeloos verliep kunnen we opmaken uit de KERCKESPRAECKEN, die van bovengenoemde jaren nog zijn bewaard gebleven. Hieruit krijgt men een goede indruk van het leefpatroon der zgn. onderdanen en wat zij wel of niet mochten. Men moet hierbij echter wel bedenken, dat de Reformatie pas in 1616 in Lichtenvoorde is ingevoerd. En dat, ondanks dat de Heer tot de Nieuwe Leer overging, de bevolking van de Heerlijkheid zeker voor 90% Rooms-Katholiek bleef.

Voor het bestuur van de Heerlijkheid werkte dit navenant. Want alle ambten, van hoog tot laag mochten alleen door Gereformeerden bezet worden. Dus was het voor de Ambtman/ Richter zeer moeilijk. Hij moest wel schipperen om de zaak in goede banen te leiden. ook al vanwege de oude gebruiken en gewoontes.

Daarom kreeg hij ook via zijn Heer George Ernst steeds weer bevelen van het Hof te Arnhem om de Landsplacaten (verordeningen) beter na te komen. Geregeld klagten de Dominee en de Kerkmeesters bij het Hof te Arnhem. Hetgeen ook uit de ingekomen brieven van het Hof is te lezen en dan kreeg onze Ambtsman/Richter het weer op zijn brood!

Om een juist beeld te kunnen vormen van de stad Lichtenvoorde in die jaren moet men bedenken, dat de kern van Lichtenvoorde slechts 68 huizen had, waarvan 14 onbewoond, zoals blijkt uit het verpondingsregister 1651. Zeer zeker veroorzaakt door het oorlogsgeweld. De oude Kapel stond er nog, want met de bouw van de huidige Hervormde Kerk werd eerst in 1645 begonnen en uit diverse geschriften is te vernemen, dat de Kapel op deze plaats stond.

Men stelle zich voor, dat de schoolmeester/koster na de Dienst buiten tegen de kerkmuur op een bankje of een grote steen stond, en naast zijn aankondigingen van verpachtingen en verkoop, den volke kond deed van zijns Heren bevelen. Diegene, die niet in de kerk waren konden dit lezen van een plakkaat dat opgehangen was bij het Ambtshuis en die niet konden lezen moesten het hebben van "Zegt het voort". En dat waren de meesten!"

Uit de KERCKESPRAECKEN heb ik een keuze moeten maken, want vele van deze vallen in herhaling. Zeker wegens het niet opvolgen van 's Heren bevelen. Ten aanzien van de laatste brief valt nog op te merken, dat deze brief van George Ernst Graeff zu Lymborg persoonlijk gericht is aan de Ambtman/Richter Henricus Baurman om toch goede toezicht te houden over de Zondagsviering. Dit in verband met de Landsplakaten, uitgegeven door het Hof te Arnhem. (nr.17)

nr. 1 *Edelvesten Bernardt de Rode van Heekeren,
unseren Ambtman tot Lichtenvoorde.*

"t Versoecken van die onderdanen, naeckende het Vogellenschieten, wat by onsz ingevolge van U.Ed.schryvens nae olde gewohnheit geaccordeert, mits dat alle excessen en petulantien gantzlich worden vermydt. Dieselve en alle angehorigen Godes hulde bevelen. Wildenborgh den 15e January 1638.

U.Ed. Affectionirde

George Ernst, Graeff.

nr.2

Uth special bevehl van Syn Graeffl. Gnaede worden alle deses Ambts ingesetenen wall ernstlick gewaerschouwt buyten vorgenamen besichtigung genen torff van die Venen tho doen affüeren noch ock ahn anderen genen torff, op die Venen buyten verkregenem consent, tho verkoepen. Und desern yemants ten contrarie doende befinden worde, sall nicht allein den torff verbeuren, maar ock mede in poen tott desz Heeren guetfinden verfallen syn, warnae sich ein jedere, om synen schaden tho vermyden, sall hebben tho regulieren.

Signat Lichtenvoorde 4e July 1640.

Uth last van Syn Graeffl. Gnaede,

H. Baurman, Richter.

nr.3

Dieses Ambts Ingesetenen werden mitts desen wall ernstlyck vermaen binnen den tydt van een Maent a dato deses die Kerck und gemeine wegen deser Heerlicheit dergestaldt tho maecken und wederum tho reparieren, damit dieselve sonder eenige opspraecke konnen werden gebrüeck. Sollen andersins die ongehorsamen tott desz Heeren decretie ihres ongehorsams halven gestrafft werden, warnae sich een jeder, om synen schade tho vermyden, kan regulieren.

Signat Lichtenvoorde, 9 Augusti 1640.

Herr. Baurman, Richter

nr. 4

Also dagelix geklaegt wordt aver die grote unheillen, die welke alhier geplecht werden mit schatten van een kommenden brüedigamb und Brüedt, doende hun lüeden quansquit eenige ehren schotten, om daermede die vorgaende affpreszungh ende schattingen wat schyns tho geven. Damit dan deselve ongeregeltheit t'enenmahl moge worden affgeschaffet, wordt, alle ingesetenen sonder onderscheidt wall ernstlick, by een poene tott Heeren guetfinden, bevohlen geen bruydegamb und bruydt in't ankommen oder weghgaen tho belasten, op te holden, tho schatten oder doen schatten, noch ock ten ansien van sulx eenige roers tho loszen, bij verbeurte van dieselve, gelijk dan ock den brüedigamb en brüydten

opsichte vandien aen nymandts nichts sollen geven, directelijck oder indirectelijck, onder gelycke communicatie van arbitrale poen, waer sich een jeder om synen schaden 't vermyden magh regulieren.
 Signat Lichtenvoorde 15 Augusti 1640.

Henr. Baurman, Richter

nr. 5

Al so men in der daet befindt, dat die Haertzsteden neffens ofens, voorts vüer und lucht by avent und ontyden miszbrüecht und in geen behoerlycken acht genohmen werden, weshalven dan lichtelyck allerley onheyl und uystersten verdarff den Ingesetenen mochte ontstaen, werden mitts desen wal ernstlyck alle inwohneren gewarschouwet, by den avent geen ofens tho stocken und op Haersteden, licht und vüer sodane opsicht tho hebben, darmede deserwegen geen gefahr t' verwachten.

Wie dan ock alle ingesetenen hiermede vermaent werden geen gelagh, bykompsten off vergaderungen in wyn, bier oder brandewyn des avents nha negen Uhren tho holden, onder wat schyn und dexsel 't dan ock mochte gedaen und vorgenohmen worden.

Und in fall ymants ten contrarie doende mochte worden befunden, sall aen den Heere verbeurt hebben vyff goltguldens und vyff molder haveren, waernae sich een ieder, om alle onheyls vor tho kommen und synen selffs schaden t' vermyden, sall hebben tho regulieren.

Signat Lichtenvoorde den 24 January 1641.

Henr. Baurman Richter

nr. 6

Worden alle Ingesetenen deser Heerlicheyt mitts desen avermaels wall ernstlyck vermaent haere Vercken, so wall by daghe alsz nachte, onghoet off ongemot niet tho laeten lopen, und infalle ymants ten contrarie doende befunden worde, sall niet allein geholden syn, in wat füegen und manieren die ock mochten gedaen syn, wederom t' vergoeden, maer ock by den Heere van sulcken gelegengeit und in conformite van verbott de dato 29 May 1640 affdracht tho maecken en schuldich syn, waernae sich een jeder, om t' gene verhaelt t' vermyden, nun vortan kan regulieren.

Lichtenvoorde 20e Marty 1641.

Henricus Baurman, Richter.

nr. 7

Alle deser Heerlicheit Ingesetenen werden mitts desen wall ernstlick gewarschouwt ihr Vehe tho holden van und uyt desz Heeren landen und Büsch, ock vermaent ihre hunden tho bungelen nae behoren, und sunsten olden gebrüecken nha op den Hüese Lichtenvoorde tho leveren Schanzkorfen, und ymants ten contrarie doende befunden worde off sunsten in desen mochte suymhafftich syn, sall aen den Heere van wegens het verboit de dato 17 May 1640 verbeuret hebben twee goltguldens und twee molder haveren, und wegen ongehorsaems nha des Heeren güet finden gestrafft worden, waernae sich ein jeder, om diesselve tho vermyden, sall hebben tho regulieren.

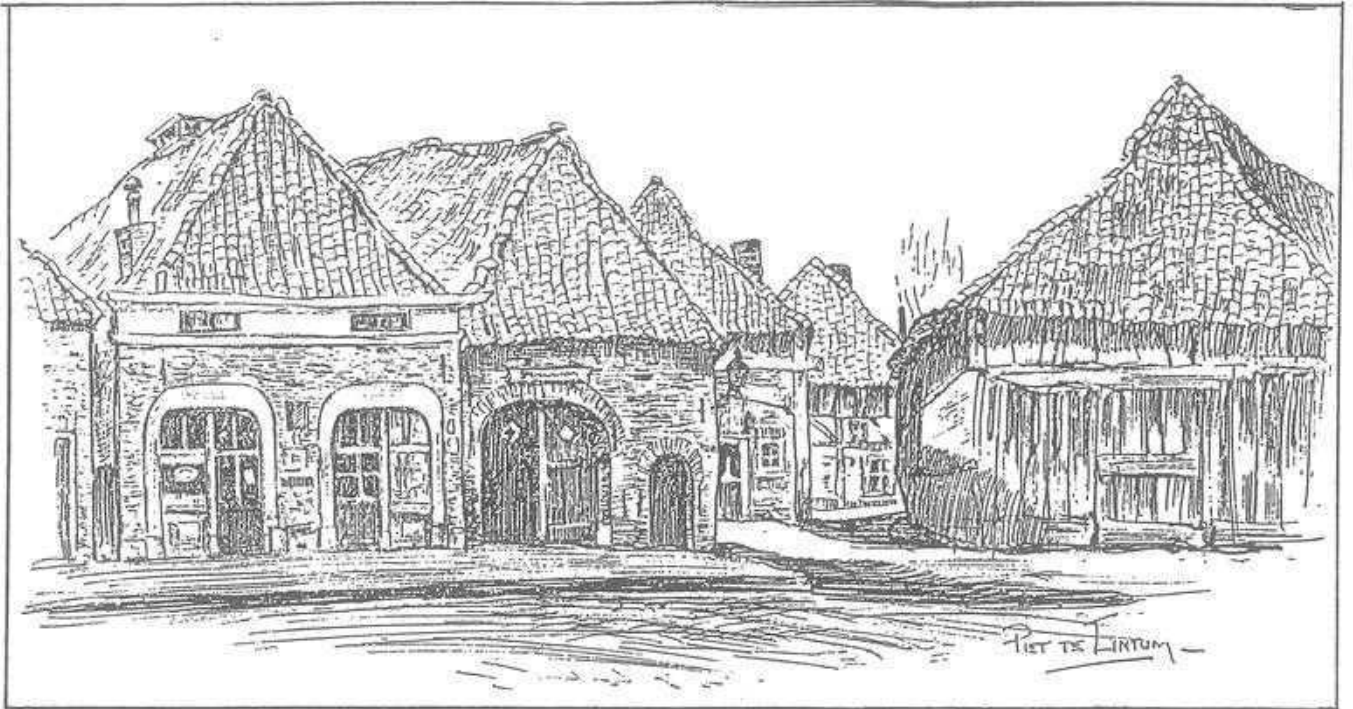
Signat Lichtenvoorde, 11e Aprillis 1641.

Henricus Baurman, Richter

Het laatste over het stropen van wild. De Heer had namelijk zijn Jacht-en Visserijrecht. Dit laatste recht van de Ruur-loosche Beek vanaf de Rentenierstraat tot het Huinink. (Orriens) en natuurlijk de grachten van het kasteel.

Opmerking redactie:

De Richter Henricus Baurman (Beerman) is begraven in de N.H.Kerk op het koor voor de preekstoel in 1647.

Een heel oud hoekje van de Varkensmarkt, zoals het er misschien wel vele tientallen jaren heeft uitgezien. Het vroegere kinderkopjes" placeisel is inmiddels meerdere malen veranderd.

KATTENHAGE WERD VARKENSMARKT

Wist U, dat St. Anthonius "met het varken" de patroonheilige van Lichtenvoorde is? Adellijke heren "benoemden" hem lang geleden als zodanig, omdat zij wisten, dat de heilige van deftige afkomst was. Met de Varkensmarkt heeft dit gegeven overigens niets van doen.

Pas in de negentiende eeuw werd deze naam aan het plein gegeven, omdat er wekelijks een levendige handel in varkens werd gedreven. Op een plattegrond van 1832 wordt dit deel van de Heerlijkheid Lichtenvoorde aangeduid met Kattenhage en Kattenhagenschestraat. Die naam herinnerde aan het feit, dat de stad ooit een veste was met rondom verdedigingswerken. Een "kat" is het onderste stuk van een kanon en "hage" wil zoveel zeggen als "omtuind" of "afgegrensd". Op deze plek was vroeger de artillerie paraat om de "stad" tegen mogelijke vijanden te verdedigen. Waarschijnlijk uit onbegrip voor de betekenis van het woord Kattenhage werd de naam veranderd in Varkensmarkt. Op de tekening ziet men het café annex kruidenier van Meekes, en de paardestal tijdens marktdagen. Iets meer naar achteren de smidse van te Dorsthorst.

DE ONDERWIJZERS TE LICHTENVOORDE
in de periode van 1630-1750

door Raymond Boekelder

De oudst bekende schoolmeester en tevens gerichtschrijver van Lichtenvoorde is Henric Kemner. Rond 1630 was hij gehuwd met Arndeken ten Bokeler en in 1631 werd vermeld, dat hij als schoolmeester voor een geheel jaar een "gage" van f 75,-ontving.

Van een stuk land aan het Weel gelegen ontving hij "de garve". Dit land was 1 molder "geseys" groot.

Zijn dochter Anneken Kemners huwde Klaes Raeben en zijn zoon was Albert Kemner.

Naast Kemner vinden we Hermannus Nepus als schoolmeester te Lichtenvoorde, die rond 1647 overleed.

In 1650 was Willem Jansen Berckelaer schoolmeester in Lichtenvoorde. Hij was gehuwd met een vrouw uit Doetinchem. In 1656 deed zijn dochter, genaamd Anneken Willemsen "haere beliedenis" en werd zij als lidmaat "der kercke tot Lichtenvoorde" genoteerd. Zij was "küeckenmeit te TerBorgh" en huwde op 13 October 1661 met Joost Hendrick Jungst "kock tot Oy", zoon van wijlen Jan Jungst, burger tot Siegen.

Op 28 november 1658 werd opgetekend, dat de schoolmeester Willem Jansen Berckelaer op huize Tongerlo "nog andere vremde kinder in het Duits soude onderhouden". In 1666 moest hij zijn schooldienst verlaten, waardoor hij in grote armoede verviel.

In 1659 kwam schoolmeester Gerhard Harde van 't Tolhuys naar Lichtenvoorde en vestigde zich als "peadagoge" op het huis Tongerlo en "naederhandt in de buerschap bij Winterswijck". Gerrit Harde huwde op 6 Augustus 1795 met Anneke Willinck uit Winterswijk en overleed vóór 1677. Anneke hertrouwde in 1681 Jan Sillevolt, zoon van Sent Sillevolt.

In 1679 werd Johan van Leeuwen als schoolmeester te Lichtenvoorde vermeld. Hij was gehuwd met Jenneken Damen. Zijn dochter Sybilla van Leeuwen huwde op 6 april 1704 met Derck Rutten zoon van Jan Rutten van 's Heerenberg.

Zijn zoon Damianus van Leeuwen werd eveneens schoolmeester in Lichtenvoorde en was tevens koster. Hij huwde op 4 september 1707 Anna Catharina Nackhof, dochter van Anthoni Nackhof van Wesel. Zij hadden een dochter Anna Catharina (genoemd naar de moeder), die in 1746 huwde met Severijn Hesselink, schoolmeester kerckmeester en koster te Lichtenvoorde.

Severijn was zoon van Roelof Hesselink van Amsterdam en Maria Magdalena Sternenborgh. Hij was genoemd naar zijn opa Severijn Hesselink, die wachtmeester was van de erfprins van Hessen Cassel.

De schoolmeester woonden in het z.g. meestershuis, een pand aan de Varkensmarkt.

Damianus van Leeuwen bewoonde van 1731 tot 1734 het Bouwhuis in Lichtenvoorde. Het Bouwhuis was altijd door de heren en vrouwen van Lichtenvoorde en hun rentmeesters en dienaren gebruikt. Het werd bewoond door rentmeester Peter Bruinink, zoon van Hendrick, die op 16 november 1684 Willemina Verwit huwde. Na het overlijden van zijn vrouw trouwde hij voor de tweede maal in 1692 met Helena Huyninck, dochter van Berent Huyninck, burgemeester van Lichtenvoorde.

Vervolgens werd het Bouwhuis bewoond door de secretaris Hophen.

Na 1731 door schoolmeester Damianus van Leeuwen en in 1735/1736 door Christiaan Silvold.

Van 1755 tot 1757 werd het door de houtvesters en jagers van de heer van Lichtenvoorde gebruikt.

Daarna brandde het Bouwhuis af.

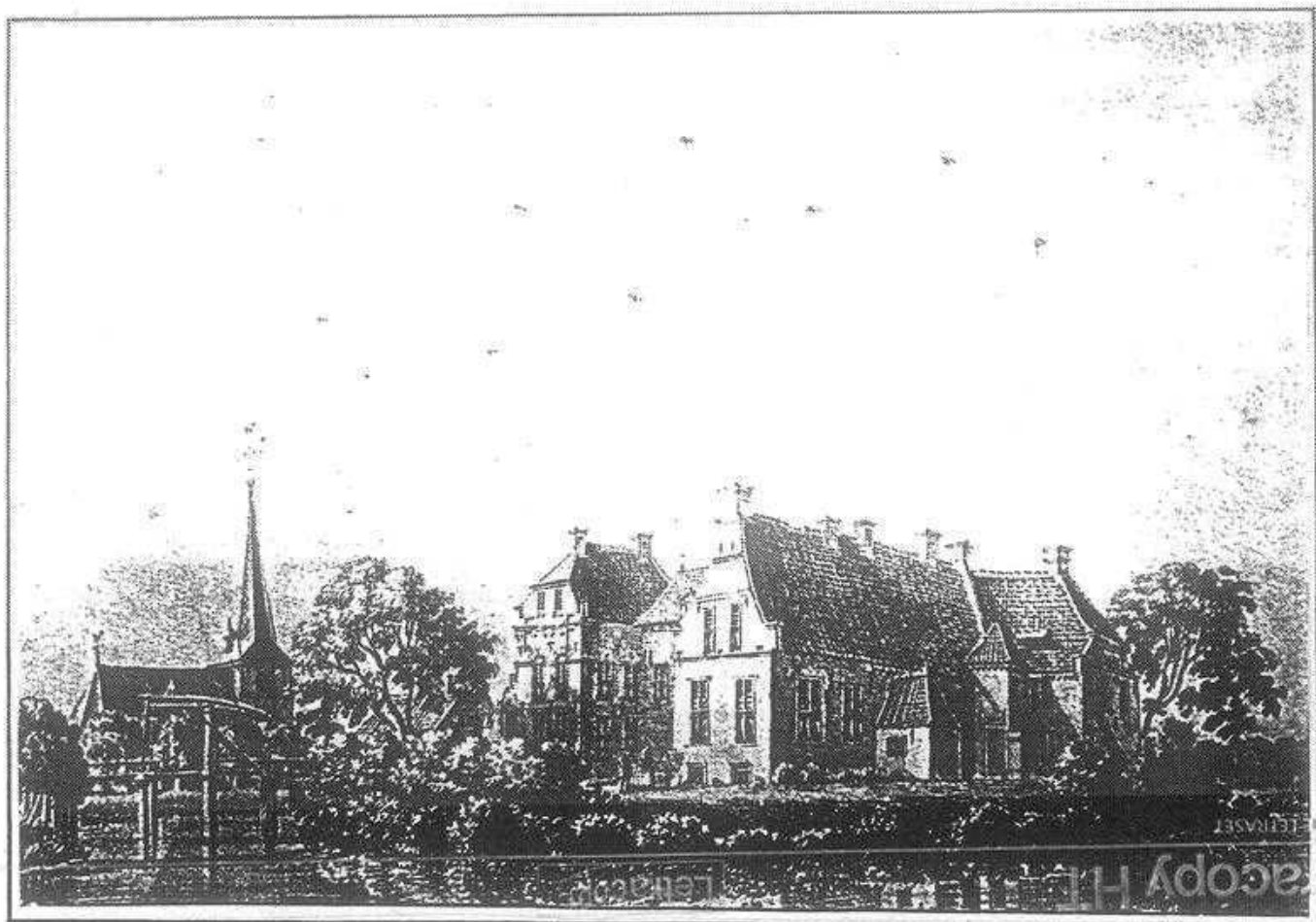
Overzicht schoolmeesters te Lichtenvoorde :

Henric Kemner	1631
Hermannus Nepus	1647
Willem Jansen Berckelaer	1650-1666 op huize Tongerlo
Gerhard Harde	1659 op huize Tongerlo
Johan van Leeuwen	1679
Damianus van Leeuwen	1707
Severijn Hesselinck	1746

Naschrift:

Zie ook voor het samengaan van de functie schoolmeester/koster : Inventaris van de archieven van de hervormde gemeente Lichtenvoorde door J.J. Seekles, 1984 pp. XXVI e.v.

Red. De Lichte Voorde.

*Oude gravure van het kasteel Lichtenvoorde en de N.H.Kerk.
Let ook op het bruggetje op de voorgrond.*

HET ZIEUWENT IN DE TWEEDE HELFT DER

ZESTIENDE EEUW

door

Dr. J.S. van Veen

Over het recht van eigendom van deze streek, die deels in de tegenwoordige gemeente, deels in Ruurlo ligt, is meer dan één rechtstrijd geweest. Het is echter niet mijn doel daarop hier de aandacht te vestigen, maar alleen om iets mede te delen, aangaande de toestand, waarin deze streek omstreeks het jaar 1572 verkeerde. Wij lezen daarover iets in het verzoekschrift van Lambert Noey, barbier van Alva, aan de landvoogd, waarin hij, mede uit naam van twee personen uit Waalwijk, verzoekt het Zieuwent voor de tijd van 40 jaar in pacht te mogen ontvangen.

Vooraf zij nog gewezen op de verschillende vormen, waarin de naam der streek in verschillende tijden voorkomt. En op de eerste lettergreep, die m.i. een samentrekking is van SIDE dat is laaggelegen. Wij vinden o.a. : Syenwede (1060), 't Synwyn (1339), dat Syewent (1470), de Zuywent (1516), 't Zeewant (1535), den Zewent (1535), de Sywande (1545), de Südwent (1550), Suwent (1560). Of w e n d w a n d met w a n d e , dat in het middelnederlands g r e e n s betekent, laat ik in het midden. In het verzoekschrift des barbiërs staat o.a.:

"Daar aan Z.M. toekomt een stuk lands, dat in het hertogdom Gelre, naby de stad Groll is gelegen, dat zich van het land Cleve tot de heerlijkheid Borculo uitstrekt, welk land doorgaans het grote Zywent genoemd wordt, ter grootte van ongeveer een mijl, dat eertijds een bos is geweest, beplant met een grote hoeveelheid bomen, die op last van wijlen Marten van Rossem om zijn omgehouden voor de bouw van zijn huis te Bredevoort en tot het bakken van de daartoe benodigde stenen, waardoor dit bos zozeer is vernield, dat sedert de bodem onvruchtbaar en woest is gebleven, zodat noch Z.M., noch de omwonenden, die er als gemeenschappelijk bezit gebruik van plachten te maken, er voordeel uit kunnen trekken, tenzij door grote zomerwarmte dat land opdroogt, als wanneer zij er hun vee in drijven en er laag hout kappen, waarvan Z.M. in het geheel omtrent 40 gulden per jaar trekt".

(Vertaling van de oorspronkelijke franse tekst)

"Deze toestand wordt veroorzaakt deels door de beken, die de inwoners van Grol en de heerlijkheid Lichtenvoorde in stand houden ten behoeve van hun watermolens, waardoor deze streek gedurende het grootste deel van het jaar onderwater staat. Doordat zij geen behoorlijke loop hebben. Hetgeen ook voor de omwonenden hoogst nadelig is. Noey en de zijnen zijn van oordeel, dat hierin kan worden voorzien en dat het land vruchtbaar kan worden gemaakt door het graven van een kanaal of waterleiding in de richting van de heerlijkheid Borculo. -(dus naar de Berkel)".

Dit verzoek, dat tot niets heeft geleid, heeft aanleiding gegeven tot een uitvoerig onderzoek vanwege de Rekenkamer. Uit de betrekking daarop hebbende bescheiden wil ik nog een en ander aantekenen, dat

licht werpt op de aard van het Zieuwent in die tijd en vroeger. Op een los blad lezen wij het volgende:

"Id groote Zuwent is moerachtich ende eensdeels hoerstachtig (met begroeide hoogten) ende oick tom deels groerlant, sonder dat daer weinich cleylant inne bevonden wordt, dan wel veel elssenstruycken, und indien men eenich prouffyt daer van solde willen hebben, soll idselve mit groot gelt ende arbeit uytgerichtet moeten worden.

Und soeverre id voers. groote Zuwent in esse (in goede staat) solde gebrocht worden, sollen voereerst daerop geset moeten worden voele elssenpoters ende daerbeneffens voele verscheidene graven gemaickt ende opgeworpen worden, daermit id water synen voertganck hebben soude moegen".

Aan een rapport van Mr. Gregorius van Dieve over de toestand van de domeinen in het jaar 1549 berustende in het archief der Gelderse Rekenkamer, worden de volgende bijzonderheden over Zieuwent ontleend:

"Hebbe hem (de waard te Zelhem) gevraecht nae die gelegentheynt van der voirs. veenen, hoe groote dieselve wel waere; die my seyde wel 3 uren gaens langk ende breedt, kat (eerder) meer dan min, sonder dat hy in 't zekere wiste hoeveel, ende dat hietvelt was wel so groot".

"Ende heeft my voir d'ierste bewesen een groot hietvelt omtrent een half myle weeghs gelegen van Zeilhem nae die stadt Groll, beginnende, alsoch hy altiit hadde gehort, aen eenen langen houyten pael, keerende naar een kurschap, genant Werssefelt, ende zoe voirt gaende op een hooghde nae die veenen toe, sonder dat hy zekerlyck wiste te seggen van der voirdere bepalinge anders dan nae goetduncken ende van hoiren seggen. Noepende den veenen bewees hy van veerde die bepalinge, sonder dat wy daerby mochten commen, overmits dat den gront zeer weeck ende dat te spaede in 't jaer was".

"Gevraecht, hoe diepe dat ons heeren des Keysers veenen liggen, seyde, zom zyn lingde, maer niet veel, eenige wat min, ock de lingde van 3½ oft 4 voeten diepe ende zyn ock eenige, maer nyet veele, die hadt (meer) dan 7 voeten diepe zyn."

"Die torven, commende van den voirs. veen, zyn witte torven, lichte goet, ende en zyn nyet soe goet als swarte torven, soedat assche dairvan commenden, vliegen allet huys doer enden dienen nyet wel in der heren koecken";

Terwijl in een instructie voor denzelfden van Dieve dd. 21 maart 1556 (Arch. Geld.Rekenk.afd.Charters no.3e fol.35) over het Zieuwent het volgende staat te lezen:

"Nyet wiidt van den voirs. quartier en leyt een groote plecke broecks, soe weyde zoe bosch, genoempt dat Ziidtwerdt, groot (naedat men verstaet) in der linghden van een myle ende

nyet veel min breed, daarom die vorst, her Kaerle van Egmond, in possessie geweest is tot synen sterffdach toe, soe 't een Geldersche grondt is; ende den houdtwas es meest elsen ende wervenhouwt (wilgen), oick wilde appeleren, ende is een goede weyde om beesten daerop te weyden".

Ten slotte zij nog vermeld, dat in een rekening van het jaar 1475 van het Zieuwent sprake is van "eene bussche ind broicke, gelegen tusschen Ruurlo ind Groll, lanck omtrent III vierendeel van eenre mylen ende breed omtrent een halff myle".

Een oud hoekje van Lichtenvoorde.
Het toont de achterzijde van de huizen aan de
Rentenierstraat, met doorkomen uit de N.H.Kerk.

Van links naar rechts het huis van Mellink, de
houtseper, H.B. Buynink, en de stadshoenderij
van Krabben.

ARCHEOLOGIE IN LICHTENVOORDE

Op de algemene ledenvergadering van de Vereniging voor Oudheidkunde te Lichtenvoorde op 20 maart 1990 is besloten tot oprichting van de Archeologische werkgroep Lichtenvoorde.

Het belangrijkste doel van de werkgroep is de geschiedenis van Lichtenvoorde, die vaak alleen bekend is uit geschreven bronnen, te onderbouwen en eventueel zelfs aan te vullen door het onderzoeken van het bodemarchief.

De bouwactiviteiten in en om de kom van Lichtenvoorde worden door de leden van de werkgroep, waar mogelijk, in de gaten gehouden. De werkgroep mag alleen dan in actie komen wanneer er sprake is van "bedreigd bodemarchief". (bedreigd door bouwactiviteiten). Wanneer hier sprake van is moet er toestemming verkregen worden van de grondeigenaar en de provinciaal archeoloog van Gelderland.

ACTIVITEITEN VAN DE A.W.L. IN 1990

WAARNEMINGEN

De werkgroep heeft een aantal bouwactiviteiten in Lichtenvoorde speciaal in de gaten gehouden. Deze waarnemingen hebben (nog) niet tot een opgraving geleid.

-Dijkstraat.

De bouw van het pand waarin bloemisterij Kuipers is gevestigd werd enige malen bezocht, omdat uit de kadastrale minuut van 1832 blijkt, dat hier de beek liep, die de grachten van 't Hof voedde. Het bleek, dat de riolering in de bedding van deze beek is gelegd. Hierdoor was de grond zo vergraven, dat verder onderzoek geen zin meer had.

-Esstraat.

Tijdens de bouw van het woningcomplex aan de Esstraat werd een grondverkleuring aangetroffen. De funderingssleuf moest hier dieper uitgegraven worden. Uit nader onderzoek bleek, dat we hier te maken hadden met een oude sloot.

-Oude Aaltenseweg.

Van de provinciaal archeoloog ontvingen we een schrijven over een waarneming in een bouwput aan de Oude Aaltenseweg. Hier zijn grondsporen aangetroffen van palen en vlechtwerk. Drs. Hulst vroeg ons de aanliggende percelen in de gaten te houden. Bij het uitgraven van het terrein naast het betreffende perceel werden de grondsporen niet aangetroffen.

-Rapenburgsestraat.

Ook het terrein waar het pand van bakker Manschot stond aan de Rapenburgsestraat is onderzocht. Van aannemer Verhoeven kregen we toestemming een kleine proefopgraving te doen met als doel de put, die er vroeger gestaan moet hebben terug te vinden. De put werd niet teruggevonden. Wel troffen we fragmenten van tegeltjes aan uit de 17e en 18e eeuw. Ook werd een muntje gevonden: 1 silber groschen van het Grossherzogthum Sachsen uit 1840. De bouwactiviteiten op dit terrein werden verder gevolgd.

TONGERLO

Begin Januari 1990 vindt er een globaal onderzoek op het terrein van de voormalige havezathe Tongerlo aan de G.J. Doorninkweg nr. 4 plaats. We krijgen toestemming van de eigenaar, dhr. Wamelink, het gebied in kaart te brengen en hoogtemetingen te doen. Dit om de gracht, die om Tongerlo heeft gelegen d.m.v. grondboringen te lokaliseren. De gracht is alleen ten zuiden van het huidige woonhuis nog niet terugge-

vonden. Dit zal in de loop van de winter '90/'91 gebeuren. Uit de boringen blijkt, dat de gracht ongeveer 11 meter breed is geweest. De bodem werd aangetroffen op 1.50 meter diepte.

De gegevens, die we op deze manier verzameld hebben komen eerder van pas dan we verwacht hadden. Op 18 oktober 1990 krijgen we een seintje, dat er een nieuwe kippenschuur gebouwd zal gaan worden. Een blik op de kaart leert, dat een nieuwe stal over de gracht komt te liggen. Dhr. Wamelink geeft ons de gelegenheid de gracht op te graven. Zaterdag 20 oktober gaat de eerste schop de grond in. Aan de hand van de gegevens verkregen uit de boringen wordt er een put uitgezet van 12 meter lang en 2 meter breed. Het doel van de opgraving is het profiel van de gracht te vinden en de vondsten in te meten om zo tot een datering van de gracht te komen. De A.W.L. bestaat op dat moment uit 6 leden. Ieder krijgt een put van 2 bij 2 meter onder zijn hoede. De put wordt uitgegraven tot een diepte van 1.50 meter. Daar treffen we de bodem aan: een zwarte laag van gemiddeld 20 cm. dikte. Hierin bevinden zich resten van de begroeiing (riet e.d.), takken, eikels, en hazelnoten. Boven de bodem worden verschillende sliedlagen aangetroffen. De vondsten van elke laag worden ingemeten om later in het profiel van de gracht te kunnen worden ingetekend. Er is geen beschoeiing aangetroffen.

De vondsten bestaan vooral uit aardewerkscherven, wat glaswerk en slachtafval. Een leuke vondst is een groot gedeelte van een roodbakken aardewerken braadpan. De slijtage op de binnenkant van de pan wijst op een intensief gebruik. Ook waren de resten van de laatste (aangebrande) maaltijd nog in de pan aanwezig als een harde zwarte korst. Over de datering van de vondsten kan nog weinig gezegd worden; de resultaten van de opgraving moeten nog uitgewerkt worden. Het lijkt erop dat we materiaal hebben aangetroffen vanaf de 14e/15e eeuw.

RICHTERSHAGEN

In september van dit jaar werd bekend, dat er plannen bestaan om een perceel aan de Richterslaan te bebouwen. Dit project staat bekend onder de naam "Richtershagen".

Uit de kadastrale minuut van 1832 blijkt, dat op dit terrein een gracht heeft gelegen, die deel uitmaakte van het grachtenstelsel om het kasteel van Lichtenvoorde.

In 1983 is tijdens rioleringswerkzaamheden op de Bleekwal ook een gedeelte van deze oude gracht doorsneden. Helaas was het toen niet mogelijk (vanwege de werkzaamheden) de exacte ligging, breedte en diepte vast te stellen.

Enkele losse vondsten zijn te plaatsen in de 16e/17e eeuw. Een goede datering van de gracht is dit echter niet.

Om een antwoord te krijgen op deze vragen zou het ideaal zijn wanneer een gedeelte van de gracht in alle rust zou kunnen worden opgegraven. Dus voordat de bouw begint.

Deze situatie doet zich op dit moment voor aan de Richterslaan. De bouwactiviteiten zullen pas in maart 1991 van start gaan. Omdat er bouwplannen zijn voor dit perceel is hier sprake van "bedreigd bodemarchief". Volgens de Monumentenwet is dan een opgraving, met toestemming van de grondeigenaar en de provinciaal archeoloog geoorloofd.

Aangezien de gemeente Lichtenvoorde eigenaar van het betreffende perceel is, is er, namens de Archeologische Werkgroep Lichtenvoorde, toestemming gevraagd voor een opgraving op het bedoelde terrein aan de Richterslaan.

De toestemming van de gemeente en de provinciaal archeoloog werd verkregen en op zaterdag 10 november 1990 kon de opgraving beginnen. Omdat we ongeveer 5 maanden de tijd hebben is besloten de opgraving in

twee gedeeltes door te voeren. Omdat boringen op het terrein onmogelijk zijn vanwege het vele puin in de grond moest de gracht opgespoord worden met behulp van de kadastrale minuut uit 1832. Dat opsporen van de gracht en het bepalen op welke diepte de bodem zit, is het doel van de eerste opgraving. De firma Douw uit Lieveelde stelde voor het verwijderen van de bovenlaag een graafmachine beschikbaar. Er werd een put gegraven van 6 bij 6 meter. De eerste 80 cm. bestaat voornamelijk uit puin. Met de graafmachine wordt de opgravingsput op 1 meter diepte gebracht. Nu we het puin kwijt zijn kan er naar de bodem geboord worden. Die blijkt 2.20 meter onder het maaiveld te liggen. Ook wordt de rand van de gracht aangetroffen. Het profiel wordt getekend en er worden een aantal sleuven tot de bodem van de gracht uitgegraven. De vondsten zijn erg gemengd. Er wordt veel 19e/20e eeuws materiaal gevonden, ook in de buurt van de bodem.

Maar er zijn ook scherven van steengoed (Jacoba-kan) en het zgn. Westerwald-aardewerk gevonden, die beduidend ouder zijn.

Om 4 uur komt de graafmachine de put weer dichtschuiven. Zonder deze medewerking had de opgraving, gezien het puin en de diepte van de gracht geen succes kunnen worden.

Het tweede deel van de opgraving zal waarschijnlijk begin 1991 plaats vinden. De opgravingsput zal dan groter zijn en uitgediept worden tot 2 meter. Dan zal de bodem van de gracht verder onderzocht worden. Ook hier is een graafmachine onontbeerlijk.

INVENTARISATIE

De werkgroep is ook bezig met een inventarisatie van alle bodemvondsten, die in Lichtenvoorde gedaan zijn. Wij zouden het zeer op prijs stellen deze vondsten te documenteren en eventueel te fotograferen. Ook zouden wij het zeer op prijs stellen, dat men ons op de hoogte van bouwactiviteiten in Lichtenvoorde houdt. U kunt hiervoor contact op opnemen met ondergetekende.

Al met al mag gesteld worden, dat de Archeologische Werkgroep Lichtenvoorde in het oprichtingsjaar 1990 niet bepaald stil gezeten heeft. Hopenlijk zal dit de komende jaren ook niet het geval zijn en zullen we op deze manier meer te weten komen over de geschiedenis van onze woonplaats.

Namens de Archeologische Werkgroep Lichtenvoorde,

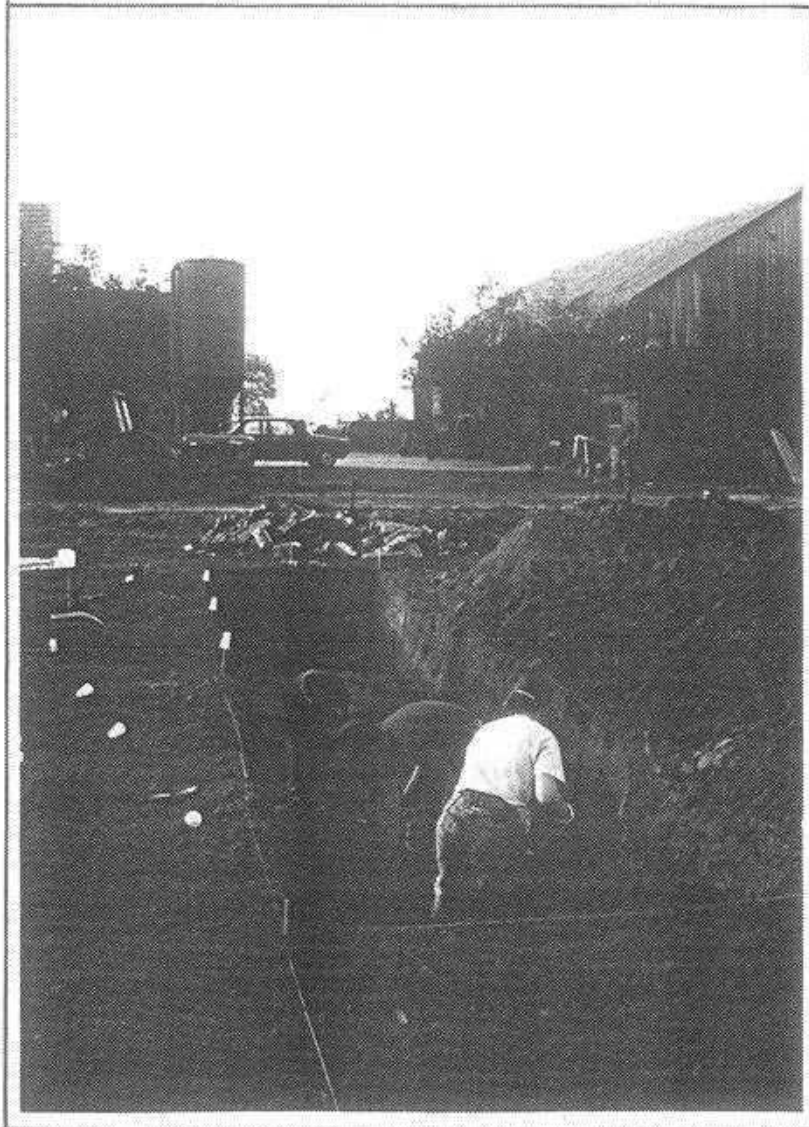

Godfried Nijs
 Pastoor Sandersstraat 13
 7131 BT Lichtenvoorde
 tel.: 05443-76947

"RICHTERSWAGEN" 10-11-1990

DE-PLIJT WORDT MET EEN GRAAFMACHINE UITGEDIEPT.

TONGERLO 20-10-1990 HET VLAK WORDT MET DE HAND UITGEDIEPT.

REGLEMENT WERKGROEP ARCHEOLOGIE van de VERENIGING VOOR
 OUDHEIDKUNDE te LICHTENVOORDE

Artikel 1

De werkgroep draagt de naam: archeologische werkgroep Lichten-
 voorde, heeft haar zetel te Lichtenvoorde en is onderdeel van de
 Vereniging voor Oudheidkunde te Lichtenvoorde.

Artikel 2

De werkgroep stelt zich ten doel het bevorderen van het
 archeologisch en historisch onderzoek in de ruimste zin des woords en
 aanvulling van de geschiedenis in het bijzonder betreffende Lichten-
 voorde.

De werkgroep zal alleen die activiteiten bevorderen welke in
 overeenstemming zijn met de nederlandse wet-en regelgeving, met name
 de Monumentenwet.

Artikel 3

De bestuurlijke functies worden verricht door het bestuur van
 de Vereniging voor Oudheidkunde te Lichtenvoorde.

Het contact tussen bestuur en de werkgroep zal onderhouden
 worden door een bestuurslid, die zitting heeft in de werkgroep.

Artikel 4

Elk jaar zal door de werkgroep een werkplan met begroting
 worden opgesteld, die wordt ingediend bij het bestuur.

Artikel 5

Leden van de werkgroep behoeven geen lid te zijn van de
 Vereniging voor Oudheidkunde te Lichtenvoorde, maar het wordt op prijs
 gesteld om zich als lid aan te melden.

Artikel 6

Onderzoeksresultaten en vondsten worden zoveel mogelijk aan
 het publiek getoond middels exposities. Verder woren deze gepubliceerd
 via de media.

Artikel 7

Bodemvondsten zijn eigendom van de Archeologische Werkgroep
 Lichtenvoorde, onderdeel van de Vereniging voor Oudheidkunde te
 Lichtenvoorde.

Artikel 8

Bij opheffing van de werkgroep blijven alle zaken eigendom van
 de Vereniging voor Oudheidkunde te Lichtenvoorde.

Aldus opgemaakt en getekend te Lichtenvoorde dd. 10 oktober
 1990.

w.g. Voorzitter: A.J.Vos

Secretaris: Th.A.C.Hulshof

INHOUDSOPGAVE

pag. 1	Inleiding redactie Agenda
pag. 2	Avondje stamboomonderzoek.
pag. 3	Beelden uit de Achterhoek. Jaarvergadering.
pag. 6	Bezoek aan kasteel Ruurlo
pag. 7	Bezoek aan Bentheim.
pag. 8	Ken U de Prins?
pag. 10	Bouw van het gemeentehuis.
pag. 15	Kasteel Lichtenvoorde.
pag. 16	De Kerckespraecken.
pag. 24	Onderwijzers te Lichtenvoorde.
pag. 26	Zieuwent 2e helft 16e eeuw.
pag. 29	Verslag werkgroep archeologie
pag. 32	Reglement werkgroep archeologie

ADRESSEN:

Vereniging voor Oudheidkunde te Lichtenvoorde

A.J.Vos	Voorzitter	Patronaatsstraat 43	tel.: 75326
Th.A.C.Hulshof	Secretaris	Middachtenstraat 60	tel.: 73716
G.J.A.Eppingbroek	Penningmeester	Koekoekstraat 16 Winterswijk	tel.: 05430- 15408
A.W.M.Polders	Redactie L.V.	Brechtstraat 3	tel.: 74107

Vereniging voor Oudheidkunde
te Lichtenvoorde.

Opgericht 28 oktober 1971.

Digitale bewerking
Henk Hanselman
2013